

kollektivne identitete in pomembnih dogodkov v posameznikovem življenju.

V prikazu dejavnikov iz okolja, ki spodbujajo (ne)samostojnost, so posebej poudarjene formalne (storitve) in neformalne (družina) mreže pomoči v bivalnem okolju. Dodana pa je tudi empirična študija organiziranih storitev na primeru mesta Ljubljane.

Na koncu avtorica razpravlja o novi tehnologiji, ki ima funkcijo odpravljanja omejene samostojnosti v starosti, po drugi strani pa je pripomoček medicini za podaljševanje življenja. Zlasti se posveti procesu uvajanja alarmnih naprav kot implementacije socialne inovacije.

Knjiga vsebuje 28 tabel in 7 slik ter obsežen seznam uporabljene literature, kar je za pričakovati, saj je to delo avtoričina doktorska disertacija.

Samostojnost starega človeka v družbeno - prostorskem kontekstu se ukvarja s problemi, o katerih nas večina mladih sploh ne razmišlja ali pa jih niti ne opazimo, kar pa se bo v prihodnosti moralo spremeniti. Kajti dejstvo je, da je Slovenija prestopila rob demografskega praga, saj je delež starejših od 65 let dosegel že 13% celotnega prebivalstva. Ta delež pa se bo, po napovedih strokovnjakov, v manj kot dvajsetih letih povečal na 19%.

Z različnimi aktivnostmi ob mednarodnem letu starejših smo bili deležni sporočila, da si moramo v prihodnje vsi prizadevati za družbo, ki bo oblikovana po meri vseh generacij.

Matjaž URŠIČ

Barbara Verlič-Christensen

Revitalizacija mest skozi teorijo vrednostnih razlik

Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1999. 132 str., št. enot (vir in literatura): 72.

Prostorske spremembe predstavljajo enega ključnih izzivov s katerimi se sooča družba na pragu novega tisočletja. Politične spremembe, v povezavi s tehnološkimi, ekonomskimi in kulturnimi, tvorijo konglomerat vplivov, ki se izražajo v spremenjeni

prostorski strukturi. Produkt teh delovanj so tudi novo nastala vrednotna razmerja v prostoru, s katerimi prihaja do reorganizacije nekaterih socialno-strafikacijskih praks.

To problematiko nam skuša avtorica približati s pomočjo analize teorije vrednostnih razlik v urbanem prostoru. Omenjeno teorijo aplicira na ravni mikro nivoja (analize stavb, poslovnih zgradb in predvsem stanovanj) v prvem delu knjige, ki jo pozneje razširi na makro nivo širšega mestnega prostora (drugi del knjige) in se osredotoči na njegovo prenavo in razvoj. Zaradi izredno kompleksne narave problematike, je tematika povsem ustrezno zožena na obravnavo socialne in gospodarske revitalizacije mestnih površin ali stavbne strukture skozi prizmo teorije "gentrifikacije" oziroma socialne revitalizacije. V nekaterih tekstih poznana tudi pod imenom "urbana reciklaža" (urban recycling) in čiščenje (filtering up), gentrifikacija predpostavlja obnovo - regeneracijo cenenih, nevdrževanih in posledično neprofitnih območij, ki se jim na ta način močno poveča ekonomska vrednost. Ta pojem ima lahko v določenih kontekstih tudi negativen prizvok, saj tako vrsto prostorskih sprememb spremljajo tudi različne oblike špekulacij - malverzacij, na račun nižjih slojev prebivalstva. Metoda, uporabljena v knjigi, sloni predvsem na dveh konceptih, ki sta predstavljena v prvem delu knjige z naslovom Revitalizacija mesta skozi razsežnosti najemnih in vrednostnih primanjkljajev - "gentrifikacija skozi rentni razkorak in vrednostni razkorak". Gre za takoiimenoavana analitska pojma "rent gap" (preveden kot najemniški razkorak, primanjkljaj) in "value gap" (preveden kot vrednostni razkorak, primanjkljaj). Prvi je opredeljen s pomočjo Neil Smithove definicije rentnega razkoraka, ki naj bi skušal izraziti razliko med dejanskim ter možnim donosom neke lokacije in zgradbe glede na njeno izrabo in kakovost v prostih tržnih pogojih. Drugi pojem (povzet po Crisu Hamnettu) pa ocenjuje razliko med vrednostjo zgradbe ob določeni funkciji namembnosti in zaščiti njenih uporabnikov ter zgradbo, če ti ukrepi ne bi obstajali, torej prazno. Posebej velja poudariti izvor pojmov, saj njuna razlika, vsaj delno, nakazuje tudi razliko v pravnih,

političnih in ekonomskih strukturah držav v katerih sta nastala (prvi se je razvil v ZDA, drugi pa v Evropi). Avtorica navedena pojma nadgradi z množico lastnosti in elementov, ki se vežejo na njuno operativno uporabo. Tako govori o ideoloških vidikih aplikacije koncepta vrednostnih primanjkljajev, opozori na pomembnost okoliščin, v katerih se je izoblikoval modus operandi določene teorije vrednosti (v podpoglavjih: "Vrednost in uporaba zemljišč v dinamičnem urbanem okolju" in "Razlike med genezo in uporabnostjo rentnega in vrednostnega primanjkljaja"), ter izpostavi zgodovinski razkorak med trgom in državo; ta lastnost med drugim narekuje tudi dinamiko razvojno-prostorskih sprememb v državi. Pojma nato razširi v časovno projekcijo treh življenjskih ciklov objekta, kjer problem zastavi pragmatično in ga umesti na raven medsebojnih razmerij, kamor so vključeni tako uporabniki kot tudi gospodarstvo in država. Nena zadnje sledi tudi aplikacija v slovenski prostor, kjer so uporabljeni predvsem primeri iz Ljubljane. Bolj podrobno je obdelano območje ob Vilharjevi cesti, umeščeno med železnico, Dunajsko in Linhartovo cesto ter Topniško ulico, omenjeni pa so tudi nekateri drugi predeli mesta kot npr.: Čopova ulica, Vodnikova cesta itd. V zadnjih poglavjih prvega dela knjige načne problem tranzicije sistema z analizo zgodnjih oblik privatizacije poslovnih stavb v Sloveniji v poznih 70. letih tega stoletja, ki jo nadgradi s kratkim opisom političnih in pravnih preobrazb (poglavje: Politična in pravna tranzicija). Prvi del zaključuje z razglabljanji o temeljnih pogojih uporabnosti teorije razkorakov.

V drugem delu knjige z naslovom Modeli revitalizacije mest problematiko razširi na področje celotnega mestnega prostora. Za začetek koncept vrednostnih primanjkljajev in rentnih razkorakov predstavi na primeru mestnega središča - stare Ljubljane in nadaljuje z oceno sprememb na mestni periferiji, dotakne pa se tudi širših infrastrukturnih transformacij (v poglavju: Prometne zagate Ljubljane). V teh poglavjih so povsem utemeljeno uporabljeni večinoma primeri iz Ljubljane, kjer so procesi urbane transformacije nedvomno najaktivnejši in najopaznejši in jim zato velja nameniti največ pro-

stora. Dileme tranzicije so v tem delu še močneje izpostavljene, privatizacija družbenega fonda prinaša pravi plaz prostorskih sprememb, ki jih je nemogoče povsem ustrezno artikulirati. Avtorica se tega zaveda in omenjeni diskurz začenja z pojasnitvijo pojava rizične rente, v katerem se zrcali vsa tveganost novih kapitalskih razmerij. Ko v naslednjem poglavju razpravlja o "Perspektivi tržnih vrednosti nepremičnin v Sloveniji", počasi že prehaja na analizo sodobnih globalizacijskih procesov. Ti vplivi naj bi bili opazni tudi na območju Slovenije; v ta namen avtorica razdela procese mobilnosti prebivalcev v Sloveniji (med letoma 1974 in 1994) in jih naveže na problematiko nedorečene stanovanjske politike (predvsem poglavji "Stanovanjska politika najemnin v Sloveniji - Stanovanjska politika najemnin in odsotnost koncepta splošne stanovanjske politike v Sloveniji" in "Razočaranje in upi neprofitnega stanovanjskega sektorja"). Poglavje Tranzicija, transformacija, globalizacija sklepnih ugotovitev pa je že področje širših družbenih sprememb, ki segajo prek meja Slovenije. Tudi ko v nadaljevanju govori o vrednotenju prostora glede na urbanizacijske vzorce, ostaja na ravni makro družbenih sprememb, a si obenem tudi zastavlja vprašanje realnih posledic spremembe političnega sistema. Izredno zanimivo poglavje, ki je prihranjeno za konec, nam ponuja koncept novih povezovalnih praks, ki se kažejo predvsem na ravni številnih medmestnih povezav; tako je med drugim predstavljena tudi "evropska infrastrukturna banana" (potekala na bi od Londona - prek Nemčije - in se zaključila nekje pri Madridu) in nekaj drugih primerov aglomeracije mest (npr. Amsterdam - Haag - Rotterdam). Knjiga se zaključuje s priloženo, v kateri je avtorica strnila opis sodobnih političnih sprememb in jih prenesla na področje prostora. Ta dodatek je tudi ponazoritev kompleksne narave tranzicije v Sloveniji. Avtorica ugotavlja, da iz teh osnov izhaja tudi nezmožnost postavljanja kakršihkoli predikcij ali podajanja konkretnih zaključkov in ugotovitev.

Knjiga predstavlja nekakšno sintezo doseganega avtoričinega dela (doktorirala je z delom Nasprotja prenove mestnih središč in urbanega razvoja leta 1989). Omeniti velja

tudi njeno sodelovanje pri pomembnem ciljnim raziskovalnem (stanovanjskem) projektu z naslovom Revitalizacija zgradb ter mesta skozi dimenzije najemnih in vrednostnih primanjkljajev (Ekonomska fakulteta, 1988) ter članek v reviji IB (št 5/6, 1997), kjer govori o "Mobilnosti prebivalcev Slovenije med leti 1974 in 1994 - analiza urbanega razvoja v Sloveniji s perspektive rezidencialnih mobilnostnih aktov".

Tema je izrazito aktualna, saj posega na področje najbolj eksistencialnih življenjskih dobrin vsakega posameznika. Sredi množice različnih dejavnikov se vpogled v dejansko stanje prostora izgublja in zamegljuje, kar dodatno otežuje ustrezen opis razmer. Pristop do tematike je zato večplasten, vendar obenem tudi nekoliko preveč pretenziozen, saj na nekaterih mestih umanjka nujno potrebna širina, ki bi bila potrebna za ustrezno predstavitev problematike (predvsem pri opisu praktičnih primerov, ki jih je v knjigi sicer veliko, a so predstavljeni zgolj ilustrativno in jim zato manjka globine (oziroma, še podrobnejšega opisa). Pohvaliti velja predvsem navezavo teorij vrednotenja prostora na sodobne globalizacijske trende (uporabi Manuela Castellsa, Neila Brennerja, Chrisa Jensaena Butlerja itn.), ki jih ustrezno aplicira na aktualna dogajanja v slovenski družbi. Tu gre iskati tisti konceptualni presežek, ki knjigo bogati in jo postavlja med boljše slovenske knjige s to tematiko. Kljub dejstvu, da študija ne ponuja nekih konsistentnih zaključkov in ugotovitev, saj je dinamika sprememb enostavno prekompleksna, da bi bilo mogoče izdelati popolno analizo stanja v prostoru ali postaviti stabilno časovno projekcijo, je njen prispevek k boljšemu razumevanju sodobnih prostorskih sprememb nedvomno koristen in uporaben. Gre za knjigo, ki ni zanimiva le za družboslovce, temveč je zaradi svoje raznovrstnosti primerna tudi za ekonomiste, urbaniste in arhitekte.

Sergej FLERE

Max Kaase in Kenneth Newton

Zaupanje v vlado

Niko Toš

Zaupanje Slovencev v demokratični sistem

Ljubljana (Liberalna akademija in knjižnica FDV), 1999, str. 362.

Izkustveno družboslovje, povezano z anketnim raziskovanjem, je v novejšem času soočeno z izzivi, ki jim je težko kos. Prihaja do različnih oblik tehničnega izpopolnjevanja anketnega raziskovanja in zlasti do mednarodnega povezovanja raziskovalne dejavnosti, kar pripelje do primerjalnega anketiranja, hkrati pa v Evropi prihaja do združevanja, zlasti v okvirih Evropske unije, kar terja dvojno raziskovanje: na ravni nacionalnih vzorcev in na ravni "Evrope." Avtorja Kaase in Newton sta se spopadla s temi izzivi, zlasti kar zadeva vprašanja, ki se nanašajo na legitimnost politične oblasti, zaupanja vanjo itd. Morda nam več kot ugotovitve o zaupanju v oblast povedo ugotovitve o tem, koliko narodi EU zaupajo drug drugemu: bogat nabor izsledkov avtorja strneta v en sam kazalec, ki kaže postopno povečanje zaupanja: od 1,55 v l. 1976 na 1,75 petnajst let kasneje (str. 156). Tendenca je pozitivna in kaže na postopno integracijo. Težave današnjih družboslovcev se kažejo zlasti pri pojasnjevanju podatkov, ki se nanašajo na isto vprašanje, prihajajo pa iz različnih držav in okolij, kjer se lahko pojavijo v popolnoma različnih okoliščinah. Kako si razlagati zahteve, da se troši za kulturo več ali manj v posameznih državah EU (112). Kaj pomeni, da je l. 1985 36% Nemcev zagovarjalo več sredstev za kulturo, pet let kasneje pa celo vsak drugi? Zakaj je ta številka v Avstriji veliko nižja? To tolmačenje predpostavlja poznavanje kulturne politike in kulturne situacije v vsaki od njih in v vsakem trenutku zbiranja podatkov (kadar lahko situacijske okoliščine vplivajo na izsledke).

Hkrati pa nam avtorja predstava obravnavo političnega življenja, kakor jo dojemajo današnji evropski politologi. Večina teorij o spremembah v političnem življenju postmodernega časa je sociološkega porekla. Družbeni dejavniki naj bi pojasnili, zakaj se npr.